

WILL McCALLUM

RIADITEĽ GREENPEACE PRE OTÁZKY OCEÁNOV

AKO SA ZBAVIŤ PLASTOV

Návod na zmenu sveta
postupne po jednej plastovej fľaši

absynt

AKO SA ZBAVIŤ PLASTOV

Will McCallum

AKO SA ZBAVIŤ PLASTOV

NÁVOD NA ZMENU SVETA POSTUPNE
PO JEDNEJ PLASTOVEJ FĽAŠI

Preložila Kristína Karabová

Všetkým tým, ktorí deň čo deň bojujú proti záplave
plastového odpadu – nech vás sprevádza sila.
Dúfam, že vám k tomu trochu pomôže aj táto kniha.

Copyright © Will McCallum, 2018
All rights reserved
Translation © Kristína Karabová
Illustrations © Jennifer Brogger

ISBN 978-80-8203-119-8

Obsah

PROLÓG	10
ÚVOD	15
1 STRUČNÉ DEJINY BOJA PROTI PLASTOM	23
2 PROBLÉM S PLASTMI	37
3 PRÍBEHY NÁDEJE A ÚSPECHU — GLOBÁLNE HNU Tie PROTI PLASTOM	61
4 AKO MOŽE JEDNOTLIVEC PRISPIEŤ K ZMENE?	73
5 ZBAVIŤ SA PLASTOV V KÚPELNI	81
6 ZBAVIŤ SA PLASTOV V SPÁLNI	95
7 ZBAVIŤ SA PLASTOV V KUCHYNI	103
8 VZDAŤ SA PLASTOV ZA CHODU	123
9 VZDAŤ SA PLASTOV V DETSKEJ IZBE	139
10 ZBAVIŤ SA PLASTOV NA PRACOVISKU	149
11 ODSTRÁNIŤ PLASTY VO SVOJOM OKOLÍ	157
12 ČO NÁS ČAKÁ V BUDÚCNOSTI?	202
POĎAKOVANIE	209

PROLÓG

Nijaký problém z nedávnej histórie nezarezoval vo verejnom povedomí tak veľmi ako oceány a životné prostredie znečistené plastovým odpadom. Hitový seriál Davida Attenborougha *Modrá planéta 2* videli desiatky miliónov ľudí po celom svete a strácali dych od šoku pri scéne, kde albatros kŕmi svoje mláďatá kúsočkami umelej hmoty v domnienke, že ide o jedlo. Poznáme to všetci: vyjdeme si na prechádzku, je tam pekne a zrazu uvidíme na cestičke zabudnutý kus alebo hromadu plastu, ktorá hyzdí okolie. V súvislosti s tým, aký dopad má plastové znečistenie na životné prostredie a ako predchádzať tomu, aby sa zhoršoval, je veda zatiaľ ešte pomerne v plienkach. Čím viac si však uvedomujeme rozsah problému, tým silnejšiu túžbu konať pociťujeme.

Roky som aktívne viedol rôzne kampane proti plastom a najčastejšia otázka, ktorú som od ľudí dostával, bola: „Ako môžem pomôcť?“ Kniha *Ako sa zbaviť plastov* prináša potrebnú odpoveď a vedie vás k informovanému rozhodnutiu – eliminovať plasty z vášho života. Uviesť alternatívy pre všetky plastové výrobky je nad možnosti tejto knihy a pri momentálnom tempe výskumu a rôznych inovačných technológií sa množstvo ďalších alternatív isto objaví iba zopár mesiacov po tom, ako túto knihu dokončím. Nachádza sa v nej preto kvantum zdrojov, kde môžete sami skúmať výrobky, na ktoré tu nevyšlo miesto. Táto kniha vás tiež vyzbrojí faktami a návodmi, ktoré budete potrebovať pri presvedčaní ostatných, či už priateľov, rodiny, kolegyň,

kolegov, lokálnych podnikov či poslancov a poslankyň, aby sa k vám pridali na ceste za svetom, kde by znečistenie plastami mohlo byť vecou minulosti.

Keď v tejto knihe rozprávam o plastoch, mám na mysli predovšetkým jednorazové plasty, teda tie, ktoré sa po jednom použití vyhodí. Ich rozpad a rozklad pritom trvá celé stáročia. Sú to napríklad igelitky, vrecúška, slamky, poháre na kávu a rôzne syntetické obaly. Zameriavam sa na ne, lebo okrem toho, že pre svetové oceány predstavujú čoraz väčší problém, je to oblasť, v ktorej môžeme mať my ako jednotlivci u nás doma i vo svojom okolí najväčší vplyv. Navyše práve tieto veci podľa mňa stelesňujú samotný problém s plastmi. Niežeby tento materiál – lacný, tvárny a v mnohom, najmä v zdravotnej oblasti spásny – bol sám osebe zlý. Ide skôr o to, že sme si vypracovali kultúru vyhadzovania po jednom použití, ktorá nie je zdravá – a to ani pre spoločnosť, ani pre oceány.

Ak je plastová kríza v moriach na niečo dobrá, tak jedine na to, že sa vďaka nej rýchlejšie vymaníme z tohto deštruktívneho vzorca správania.

Na začiatku však treba povedať, že pre niektorých ľudí sú plasty nevyhnutné, či už pre problémy s mobilitou, pre ktoré človek musí piť cez slamku, alebo preto, že v ich bydlisku sa nevyskytuje vyhovujúca voda – skrátka, aj pre jednorazové plasty existujú dobré dôvody. Tieto výnimky znamenajú, že skôr ako na našej výprave za svetom bez plastov na niekoho ukážeme prstom, mali by sme sa najprv snažiť pochopiť individuálne okolnosti. Tieto okolnosti by však firmy ani vlády v nijakom prípade nemali využívať ako výhovorku na to, aby nekonali, alebo aby upustili od inovačného výskumu

vhodných alternatív – vo svojom príspevku to vysvetľuje Jamie Szymkowiak, zakladateľ organizácie pre práva hendikepovaných One in Five. Plasty sú všade a ak chceme dosiahnuť aspoň aký-taký úspech, ich eliminácia musí byť vecou, ktorá ľudí spojí – bez ohľadu na okolnosti.

ÚVOD

„Môžeš na chvíľku? Mrkni sa na toto.“

Grant Oakes, náš referent pre biobezpečnosť na palube grínpisáckeho ľadoborca Arctic Sunrise ma berie z jedálne do nášho provizórneho labáka v podpalubí, kde má nainštalovaný mikroskop. Pod šošovkou mikroskopu otáča Petriho miskou a ja sa zameriavam na výrazný predmet – je tvrdý, krikľavoružový a má vrúbkované okraje – evidentne nie je prírodného pôvodu. Zdá sa, že sme našli prvú plastovú časticu v nedotknutých antarktických vodách, v ktorých sa práve plávime. Pridávajú sa k nám ďalší kolegovia, skúmame ju rad zaradom. Či ide naozaj o plast, to sa potvrdí až na budúci mesiac, keď časticu zoberieme na analýzu do nášho laboratória na Exeterskej univerzite. No aj necvičenému oku musí byť jasné, o čo tu ide. (Výsledky o pár týždňov potvrdili, že vo vodách vzdialených stovky kilometrov od stálych ľudských obydľí sme našli dva plastové úlomky.)

Ani ostatní v jedálni nie sú prekvapení, tieto výsledky sme očakávali už skôr. Lode Greenpeace totiž testujú oceány na prítomnosť plastov už od polovice 90. rokov. V niekoľkých uplynulých rokoch sa prítomnosť plastov v sieťach zvyšuje vo všetkých oceánoch, kde sú lode. Na všetkých troch lodiach Greenpeace je bežnou praxou, že ak nám to počasie a ľad dovoľí, testujeme vodu na výskyt plastov za pomoci veľmi jemnej vlečnej siete s približne metrovým ústím (sieť sa podobá na raju obrovskú, a táto prax sa preto volá *manta trawl*). Plasty sa našli takmer všade, kde sa robili sondy – od